

نشریه آفات و بیماریهای گیاهی
جلد ۵۴ ، شماره های ۱ و ۲ ، بهمن ۱۳۶۵

نگارش: رحیم پرویزی، محمد مستعان^۱، هوشنگ برومند و هایک میرزایانس^۲

بررسی تکمیلی فون کفشدوزکهای (Col. - Coccinellidae) استان آذربایجان غربی^۳

چکیده

در بررسیهاییکه از سال ۱۳۵۲ تا سال ۱۳۶۲ جهت شناسائی فون بند پایان باغات سیب و بدنبال آن از سال ۱۳۶۲ جهت شناسائی فون شته های آذربایجان غربی صورت گرفت جمع آوری و شناسائی کفشدوزکهای استان آذربایجان غربی به دلیل اهمیت آنها در کنترل شته ها، شپشکها و کنه های گیاهی مورد توجه قرار گرفتند و تا کنون ۹ گونه متعلق به ۱۴ جنس جمع آوری شده که از این تعداد گونه (*Vibidia duodecimgutata* (Poda) برای کلکسیون حشره شناسی مؤسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی (اوین) تازگی دارد.

در این مقاله صورت کامل کفشدوزکهای استان آذربایجان غربی همراه با مشخصات درج شده است، از بین کفشدوزکهای شناسائی شده استان به جزء گونه (*Bulea lichatchovi* Humn.) که از چغندر قند تغذیه میکند بقیه آنها شکارگر آفات از قبیل شته ها، شپشکها، گونه های *Bemisia* sp. و کنه های گیاهی میباشند.

مقدمه

در حال حاضر حدود سه هزار گونه کفشدوزک در دنیا شناخته شده اند که فقط کمتر از ۱٪:

۱- مهندس رحیم پرویزی و مهندس محمد مستعان، صندوق پستی ۳۶۵، آزمایشگاه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، ارومیه.

۲- مهندس هوشنگ برومند و مهندس هایک میرزایانس، صندوق پستی ۱۴۵۴-۱۹۳۹۵، مؤسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، تهران.

۳- این مقاله در تاریخ ۱۳۶۴/۱۱/۱۰ به هیئت تحریریه رسیده است.

آنها زیان آور هستند و از گیاهان زراعی تغذیه میکنند. بقیه جزو حشرات مفید بوده و از کنه ها، شپشکها، شته ها و قارچها تغذیه می نمایند. از میان کفشدوزکهای زیان آور گونه های *Subcoccinella 24 punctata* (L.), *Henosepilachna* spp. (= *Epilachna* spp.) گیاهان خانواده کدوئیان و لگومینوز خسارت وارد می آورند.

از کفشدوزکهای مفید *Halysia* sp., *Thea 22 punctata* مولد سفیدک حقیقی گیاهان زراعی و درختچه ها را مورد تغذیه قرار میدهند. گونه های جنس *Coccinella*, *Adonia* و *Adalia* از حشرات زیر راسته *Homoptera* بویژه شته ها تغذیه میکنند. کفشدوزکهای جنسهای *Chilocorus* و *Exochomus* اختصاصاً شپشکها را شکار می نمایند. *Stethorus punctillum* منحصرراً از کنه های درختان میوه و *Clitostethus arcuatus* از آلو رود مرکبات تغذیه میکند. از کفشدوزکهای ریز مانند گونه های *Scymnus* sp. نیز شکارچی شته ها هستند.

(وجدانی، ۱۳۴۳) نتیجه مطالعات خود را در باره تیره کفشدوزکها در ایران که یکی از مهمترین گروههای حشرات سودمند را تشکیل میدهد بعنوان مقدمه ای برای بررسیهای عمیق بعدی منتشر کرد. (نعیم، ۱۳۵۰) فون کفشدوزکهای ایران را که شامل ۱۶ جنس، ۲۴ گونه، ۱۱ زیرگونه، واریته و آبزاسیون میباشد گزارش نموده است که به جز سه گونه *Bulea lichatschovi* Humn., *Henosepilachna elaterii* (Rossi) (= *Epilachna chrysomelina* F.) و *Henosepilachna argus* (Geoffr.) (= *Epilachna argus* Geoffr.)

که بترتیب دوگونه اولی از گیاهان تیره کدوئیان و گونه سوم از چغندر قند تغذیه مینماید. بقیه سوسکهای خانواده *Coccinellidae* حشراتی مفید بوده که از آفات نظیر شته ها، شپشکها و کنه های گیاهی تغذیه مینمایند.

وسائل و روش بررسی

بموازات اجرای طرحهای مطالعاتی فون بند پائیان باغات سیب آذربایجان غربی و بررسی بیماریهای ویروسی چغندر قند و جمع آوری و تشخیص ناقلین آن طی بازدیدهای انجام شده از باغات سیب و مزارع چغندر کاری استان بطرق مختلف از قبیل تور زدن شاخه ها، پرورش لاروها و بالاخره جمع آوری نمونه حشرات کامل سوسکهای خانواده *Coccinellidae* اقدام شده و علاوه اطلاعات مقدماتی در زمینه انبوهی جمعیت گونه ها و پراکندگی آن در مناطق مختلف استان و بالاخره خصوصیات تغذیه هر کدام از گونه ها بدست آمده است.

در این بررسی بطور دقیق تاریخ و محل جمع آوری و نوع حشرات مورد تغذیه مشخص

شده است.

نتیجه و بحث

کفشدوزکهای شناسائی شده منشعب از ۱۴ جنس متعلق به چهار قبیله از زیر خانواده *Coccinellinae* میباشد.

زیر خانواده Coccinellinae

از این زیر خانواده ۹ گونه بشرح زیر شناسائی گردیده‌اند.

الف- قبیله Scymnini

۱- *Scymnus (Pullus) impexus* Muls.

محل جمع آوری - ارومیه ، تاریخ جمع آوری - ۱۳۵۰/۶/۶۴ ، جمع آوری کنندم پرویزی ،
تغذیه از شته گال تاج خروسی صنوبر (*Pemphigus vesicalis* Pass.)

۲- *Scymnus apetzi* Muls. m. 4 - *guttatus* J. Mull.

محل جمع آوری - ارومیه ، تاریخ جمع آوری - شهریورماه ۶۴ ، جمع آوری کنندم پرویزی ،
تغذیه از شته جالیز (*Aphis gossypii*)

۳- *Scymnus* sp

محل جمع آوری - ارومیه ، تاریخ جمع آوری - ۱۳۵۰/۶/۶۴ ، جمع آوری کننده - پرویزی ،
تغذیه از شته گال تاج خروسی صنوبر (*Pemphigus vesicalis* Pass.)

۴- *Scymnus frontalis* (F.)

ارومیه - ۵۲ ، مستعان ، فون بندپایان سیب

جمع آوری مجدد - میان دو آب ، مهرماه ۶۴ ، پرویزی ، تغذیه از شته چغندر قند (*Aphis fabae*)

۵- *Scymnus subvillosus* (Goeze)

ارومیه - خردادماه ۶۴ ، پرویزی ، تغذیه از شته سیب (*Aphis pomi*)

۶- *Stethorus punctillum* Weise

ارومیه - ۵۲ ، مستعان ، فون بندپایان سیب

جمع آوری مجدد ، تیرماه ۶۴ ، پرویزی ، تغذیه از کنه تار عنکبوتی (*Tetranychus urticae*)

و کنه قرمز اروپائی (*Panonychus ulmi* Koch.)

ب- قبیله Chilocorini

۱- *Brumus quadripustulatus ibericus*

ارومیه - ۵۲ ، مستعان ، فون بندپایان سیب

۲- *Exochomus nigromaculatus* (Goeze)

ارومیه - تیرماه ، پرویزی ، تغذیه از شته یونجه زرد (*Therioaphis maculata*)

۴- *Chilocorus bipustulatus* L.

ارومیه - ۵۲ ، مستعان ، فون بندپایان سیب

جمع آوری مجدد - مهاباد ، اردیبهشتماه ۶۴ ، پرویزی ، تغذیه از شپشک واوی روی

درختان سیب وید و شپشک *Kermanensis salicicola*

۳- *Exochomus quadripustulatus* (L.)

ارومیه - آبانماه ۵۲، مستعان، فون بند پایان سیب

پ- قبیله *Coccinellini*

۱ - *Adonia variegata* (Goeze) ab. *constellata* Leich.

ارومیه - مستعان، فون بند پایان سیب

جمع آوری مجدد، ارومیه، مهرماه ۶۴، پرویزی، تغذیه ازشته جالیز (*Aphis gossypii*)

۲ - *Bulea lichatschovi* Humn.

میاندوآب، تیرماه ۶۳ - پرویزی، تغذیه از چغندر قند

۳ - *Coccinella septempunctata* L.

ارومیه، ۵۲، مستعان، فون بند پایان سیب

جمع آوری مجدد - ارومیه، خردادماه ۶۴، پرویزی، تغذیه از شته هلو (*Myzus persicae*)

۴ - *Hippodamia tredecimpunctata* (L.)

ارومیه، تیرماه ۶۳، پرویزی، تغذیه از شته چغندر قند (*Aphis fabae*)

۵ - *Thea vigintiduopunctata* (L.)

ارومیه، ۵۲، مستعان، فون بند پایان سیب

جمع آوری مجدد، ارومیه، مهرماه ۶۴، پرویزی، تغذیه از شته چغندر قند *Aphis fabae*

۶ - کفشدوزک یازده نقطه ای *Coccinella undecimpunctata* L.

ارومیه، ۱۳۴۳، وجدانی

جمع آوری مجدد، ارومیه، مهرماه ۶۴، پرویزی، تغذیه از شته جالیز (*Aphis gossypii*)

۷ - *Synharmonia conglobata* L.

ارومیه - شهریورماه ۶۴ - پرویزی، تغذیه از شته جالیز (*Aphis gossypii*)

۸ - *Adatia bipunctata* (L.)

ارومیه - خردادماه ۵۲، مستعان، فون بند پایان سیب

ت - *Psylloborini*

Vibidia duodecimgutata (Poda)

قریه کریم آباد

ارومیه - فروردینماه ۶۴، مستعان، تغذیه از کنه قرمز پابلند سیب (*Bryobia rubricutis*)